

Cesta SVK HK k e-knihám

Hana Hornychová

V počátcích pronikání e-knih do knihoven panovaly obavy z odklonu čtenářů od klasické knihy a od tradičních služeb knihoven. Dnes je jasné, že zánik papírové knihy se nekoná a oba typy dokumentů vedle sebe pokojně existují, aniž by elektronická verze nějak ohrožovala svou papírovou kolegyni. Ukazuje se, že čtenáři většinou nerozlišují mezi elektronickou a klasickou formou knihy, a také knihovny zařazují půjčování e-knih mezi své běžné služby.

Snadná dostupnost odkudkoliv a kdykoliv je hlavní výhodou elektronického dokumentu. V dnešní uspěchané době je pro člověka mnohdy jednodušší kliknout na obrazovku počítače než jít do knihovny pro fyzický exemplář. Na druhou stranu je nutné počítat s určitými obtížemi, hlavně technického rázu. Na začátku je nutné projít instalací pomocných programů pro čtení a stažením samotného dokumentu.

Elektronické knihy lze číst několika způsoby. Technicky nejjednodušší je online čtení. Vyžaduje sice připojení k internetu, ale zas odpadá instalace jakéhokoliv softwaru pro čtení e-knih. Čtenáři však jednoznačně dávají přednost stažení e-knihy na vlastní zařízení a čtení v režimu offline. A to i za cenu registrace k systému pro ochranu elektronických souborů před zneužitím a instalace softwarové čtečky pro zobrazení e-knihy. Tomuto trendu se přizpůsobily knihovny a běžně poskytují e-vypůjčky – což je vlastně stažení dokumentu na vlastní zařízení uživatele. Řada knihoven také půjčuje čtečky elektronických knih jako samostatná zařízení a instaluje na ně kolekce volných knih.

I ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové jsme se dali touto cestou. Psal se rok 2008, byli jsme v tomto směru průkopníci a řada kolegů nás od úmyslu půjčovat zařízení pro čtení e-knih zrazovala: čtenáři při první příležitosti čtečku zcizí, poškodí nebo jinak znehodnotí. Nic z toho se nestalo. Jako pojistku jsme k výpůjčce zpočátku nasadili vratnou kauci, v současné době toto opatření již neuplatňujeme. Na rozjezd projektu jsme pořídili čtečky SONY a nahráli do nich sadu e-knih z kolekce Gutenberg, což jsou dokumenty s volnými autorskými právy. V této podobě půjčujeme čtečky dodnes. Mají o ně zájem především čtenáři, kteří uvažují o koupi vlastního zařízení a chtějí se s ním předem seznámit. Půjčování elektronických čteček lze hodnotit jako úspěšný projekt.

Totéž nelze říci o dalším projektu, do něhož jsme se v rámci seznamování s e-knihami pustili. Jednalo se o předplatné e-knih z nakladatelství Aleš Čeněk, které se specializuje na oblast práva a ekonomie a zároveň provozuje platformu Levná knihovna. Z jejich nabídky jsme vybrali 45 titulů e-knih a zpřístupnili je čtenářům přímo v našem katalogu. Implementace i zpřístupnění uživatelům proběhly naprosto hladce. Následné využití však nebylo podle našich představ. Nabídka titulů čtenáře příliš nepřitahovala, proto jsme po roce smlouvu ukončili.

Osvědčilo se naopak ukládání elektronických textů do úložiště systému Aleph/ADAM a jejich zpřístupnění v katalogu. Jedná se o několik desítek převážně regionálních dokumentů, které byly pořízeny cílenou akvizicí od vydavatelů. Texty lze číst na všech typech zařízení (počítač, tablet, notebook, chytrý telefon), je možné také soubor trvale stáhnout a uložit na vlastní zařízení, protože jde o dokumenty s volnými autorskými právy.

Z úložiště Aleph/ADAM zpřístupňujeme také tituly získané v rámci projektu E-knihy do každé knihovny. Jde o produkci nakladatelství Academia, Jan Melvil Publishing a Aleš Prager. Tato nakladatelství poskytují partnerským

knihovnám elektronickou verzi současné české produkce. Tituly jsou však vázány autorskými právy, takže je uživatelé mohou číst pouze „na místě samém“ – tedy na stanicích v knihovně.

Nejpočetnější skupinu e-knih tvoří tituly dostupné v rámci placených databází EBSCO. Z větší části jde o zahraniční produkci, doplněnou trvalou akvizicí českých titulů z nakladatelství Karolinum a Masarykova univerzita. Výhodou je tematicky bohatá nabídka a také vzdálený přístup, kdy uživatel může s e-knihou pracovat z domova. V současné době knihovna předplácí dvě databáze specializované na e-knihy: EBSCO eBook Collection a eBook Academic Collection v celkovém rozsahu několika desítek tisíc titulů.

Současný vztah knihoven k e-knihám je racionální. Elektronický dokument získal své stálé místo v jejich nabídce a nemá již nálepkou vetřelce. Některé instituce se pouštějí dál - snaží se vytvářet vlastní e-knihy. Tyto kolekce jsou pak volně dostupné ke stažení. Jde tedy o aktivitu, ze které mohou mít prospěch ostatní knihovny, ale hlavně jejich čtenáři.

Kontakt na autorku: hana.hornychova@svkhk.cz

Web knihovny: <https://www.svkhk.cz/>

© 2000-2010 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové · pujcovna@svkhk.cz · knihovna@svkhk.cz